

Smjernice za unaprjeđivanje odgoja i obrazovanja djece migrantskoga porijekla u hrvatskome obrazovnom sustavu

Dejana Bouillet i Ana Širanović
Odsjek za pedagogiju
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Margaret Lee Runbeck, američka spisateljica, još je davne 1942. godine napisala: „Stranci su samo dobri prijatelji koje još nismo susreli i upoznali.“ Implementacija interkulturnoga odgoja i obrazovanja u hrvatski obrazovni sustav, kako pokazuju rezultati istraživanja prikazani u ovoj knjizi, snažan je i nezamjenjiv resurs u susretu, međusobnome razumijevanju i zajedničkom učenju djece i obitelji različitih kultura i iskustava. Triangulacija podataka iz različitih perspektiva (odgojno-obrazovnih djelatnika, djece i roditelja, kao i analize dokumentacije) pokazala je da baštinimo brojne primjere dobrih praksi, ali je istodobno naglasila i potrebu daljnjega promišljanja širenja mogućnosti razvoja poticajnoga, uključivoga i pravednoga ranog i predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja. S obzirom na sve izraženija migracijska kretanja u Hrvatskoj, koja predstavljaju novu društvenu stvarnost i snažno utječu na multikulturni karakter hrvatskoga društva i obrazovnoga sustava, važno je ponovno naglasiti da svako dijete ima pravo na ostvarivanje punoga opsega svojih prava – bez obzira na porijeklo i status roditelja ili zakonskih skrbnika.

Ovo je istraživanje nedvojbeno pokazalo da odgojitelji, učitelji i nastavnici u svojoj svakodnevnoj praksi nastoje odgovoriti na potrebe djece migrantskoga porijekla, no njihova iskustva, kao i iskustva djece i roditelja migrantskoga porijekla, istodobno odražavaju brojne propuste donositelja odluka, koji taj proces otežavaju ili ga, u najmanju ruku, čine manje kvalitetnim. Posljedično, mnogi se odgojno-obrazovni djelatnici u susretu s djecom i roditeljima migrantskoga porijekla, osobito kada je riječ o djeci koja ne govore hrvatski jezik, osjećaju nesigurno i usamljeno, a to iskustvo podjednako dijele i ostali dionici procesa. Iako se od odgojno-obrazovnih djelatnika i vršnjaka domicilnoga porijekla, kao nositelja uključivoga pristupa djeci migrantskoga porijekla i njihovim roditeljima, očekuje mnogo, sustavne aktivnosti koje bi interkulturni odgoj i obrazovanje učinile standardom i prepoznatljivom pedagoškom praksom u svakoj odgojno-obrazovnoj ustanovi i dalje su nedostatne.

Interkulturni odgoj i obrazovanje, koji podrazumijeva kvalitetni odgoj i obrazovanje za svu djecu i učenike neovisno o njihovoj kulturnoj pripadnosti, temelji se na interakcijama među različitim kulturama, pri čemu se većinska i manjinska kultura međusobno oblikuju i obogaćuju. Rezultati istraživanja prikazani u ovoj knjizi pokazuju, međutim, da se to ključno obilježje u hrvatskome obrazovnom sustavu, kao i pedagoškim praksama odgojno-obrazovnih ustanova, nedovoljno

primjećuje i uvažava. I dalje prevladava očekivanje da se roditelji i djeca prilagode postojećim odgojno-obrazovnim standardima, uz minimalnu podršku donositelja odluka i uprava odgojno-obrazovnih ustanova, premda ostvarivanje prava na obrazovanje u suvremenim okolnostima zahtijeva suprotan pristup. Stoga, odgovornost za suočavanje s izazovima multikulturnih društava i zajednica leži prvenstveno na obrazovnome sustavu i odgojno-obrazovnim ustanovama, a ne na djeci i članovima njihovih obitelji, zbog čega se od donositelja odluka s pravom očekuje odgovor na ključno pitanje: „Koje smo konkretne mjere poduzeli kako bismo osigurali da svako dijete – bez obzira na svoje porijeklo, sposobnosti ili okolnosti – može svrsishodno sudjelovati u odgojno-obrazovnome procesu?”

Sadržaj ove knjige osigurava relevantne znanstvene podatke koje je prilikom odgovora na to pitanje važno uzeti u obzir. Osobito se ističu dva empirijska uvida. Prvi se odnosi na način na koji odgojno-obrazovni djelatnici doživljavaju djecu i mlade koji ne govore hrvatski jezik, dok se drugi uvid odnosi na način na koji im pristupaju i sukladno tome oblikuju kulturno osjetljive pedagoške prakse. Rezultati tako ukazuju na to da sudionici imaju razumijevanja za jezične teškoće djece/učenika migrantskoga porijekla, ali da se istodobno osjećaju nesigurno i nedovoljno podržano u svojim svakodnevnim nastojanjima usmjerenima prema prevladavanju jezične barijere te poticanju odgojno-obrazovne integracije te djece/učenika.

Na tome tragu, većina sudionika istraživanja naglašava potrebu veće usmjerenosti njihova profesionalnoga razvoja na sve dimenzije interkulturnoga odgoja i obrazovanja, ali i doživljaj nedostane podrške u osiguranju uvjeta za njegovu implementaciju, neovisno o razini odgoja i obrazovanja u kojoj djeluju. Jasno se pokazalo da profesionalno umrežavanje, koje uključuje zajedničke, uzajamno korisne interakcije između odgojno-obrazovnih djelatnika iz različitih odgojno-obrazovnih ustanova radi zajedničkoga djelovanja i razmjene znanja i iskustava, uzajamne pomoći, podrške i učenja, u svakodnevnoj praksi odgojno-obrazovnih djelatnika nije dovoljno zaživjelo, iako mnogi sudionici ovoga istraživanja zagovaraju taj pristup. Uz to, pokazalo se i da odgojno-obrazovna praksa s djecom i učenicima migrantskoga porijekla umnogome slijedi načela, metode i tehnike odgoja i obrazovanja djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, pri čemu, međutim, te razine prilagodbe i individualizacije nisu primjereno adresirane u vrednovanju zaduženja i angažmana odgojno-obrazovnih djelatnika.

Jezična barijera, odnosno nedovoljno poznavanje hrvatskoga jezika, osnovna je prepreka kvalitetnijega uključivanja djece/učenika migrantskoga porijekla u odgojno-obrazovni proces, ali i sudjelovanja roditelja u odgoju i obrazovanju vlastite djece. Predviđena satnica za učenje hrvatskoga jezika ne odgovara stvarnim potrebama, a upućivanje učenika u razrede koji su znatno ispod njihove kronološke dobi bitno oslabljuje mogućnost ostvarivanja mogućnosti učenja jezika u neformalnim situacijama. U online programu za samoučenje „PREMISE: PROGRAM ZA EDUKACIJU MIGRANATA: INKLUZIVAN, SUPORTIVAN I ETIČAN“, koji je odgojno-obra-

zovnim djelatnicima na svim razinama odgoja i obrazovanja dostupan na internetskoj stranici CARNET-a, nude se brojne mogućnosti poticanja međusobne komunikacije i učenja jezika, a koje istodobno doprinose afirmaciji interkulturnoga odgoja i obrazovanja te adresiraju potrebe svih dionika procesa, umjesto da se usmjeravaju samo na pokušaje ublažavanja slabosti pojedine djece/učenika.

Djeca migrantskoga porijekla i članovi njihovih obitelji vrlo su heterogena skupina, zbog čega propisivanje jedinstvenih postupaka za adresiranje njihovih uvelike različitih odgojno-obrazovnih potreba nije moguće niti smisleno. Ipak, budući da mnogi od njih uistinu imaju potrebu za dodatnom podrškom, bilo da je riječ o prevladavanju kulturnih razlika, nošenju s traumatskim iskustvima tijekom ili prije migracije ili drugim okolnostima koje ih čine izuzetno ranjivom društvenom grupom, od iznimne je važnosti pronaći prikladne načine njezina pružanja. U tome se pogledu osobito vrijednim pokazuju holistički pristupi djeci i članovima njihovih obitelji, usmjereni na cjelovito i sustavno obuhvaćanje njihovih raznolikih akademskih, socijalnih i emocionalnih potreba, uz uvažavanje njihovih individualnih posebnosti. U okviru se takvih pristupa djeca i mladi te njihovi roditelji prepoznaju kao subjekti odgojno-obrazovnoga procesa, što podrazumijeva osiguravanje življenja participativnih prava djece te aktivno sudjelovanje i doprinos njihovih roditelja.

Unaprjeđivanje odgoja i obrazovanja djece migrantskoga porijekla u hrvatskome obrazovnom sustavu nije moguće bez pozornoga osluškivanja potreba i otvaranja prilika za smislen doprinos svih dionika obrazovnoga sustava (djece i mladih, njihovih roditelja, ali i odgojno-obrazovnih djelatnika), a što je važno na odgovarajući način formalizirati i dobro planirati. Vjerojatnost da će se djeca/učenici dobro osjećati veća je kada im se omogući sloboda izbora i djelovanja, kada im se povjeri odgovornost i/ili kada vide da su njihovi postupci smisleni i važni. Ako steknu dojam da ih odrasli pretjerano kontroliraju ili djeluju umjesto njih, njihova spremnost na suradnju ili angažman znatno se smanjuje.

Rezultati istraživanja prikazani u ovoj knjizi daju osnovu za zaključak da snažnija afirmacija interkulturnoga odgoja i obrazovanja otvara vrata mnogim dobrobitima za pojedince, zajednicu i društvo u cjelini. Usmjeravanje primjerene pozornosti ovome aspektu odgojno-obrazovnoga procesa doprinosi ostvarivanju univerzalnoga prava na kvalitetan, relevantan i primjeren odgoj i obrazovanje svakoga djeteta/učenika, što umnogome doprinosi oblikovanju sustava vrijednosti, uvažavanju različitosti i adresiranju najrazličitijih izvora obrazovne nejednakosti i društvene nepravde, koje se nepovoljno odražavaju na pristupačnost, obrazovna postignuća i ukupnu dobrobit djece i mladih. Djeca i mladi koji se osjećaju sigurno i zaštićeno, čiji roditelji podupiru njihovo obrazovanje te koji ostvaruju ispunjavajuće vršnjačke odnose, u većoj će se mjeri moći usredotočiti na učenje i školske obveze, dok će istodobno autonomni odgojno-obrazovni djelatnici biti osnaženi da dimenzije interkulturnoga odgoja i obrazovanja sustavnije implementiraju u svoju praksu te da u odgojno-obrazovnim skupinama i razredima iskoriste povoljne učinke podržavajućih socijalnih odnosa.

Na kraju, važno je naglasiti i da afirmacija vrijednosti poticajnoga, uključivoga i pravednoga okruženja za djecu migrantskoga porijekla nije moguća bez uklanjanja različitih organizacijskih i administrativnih prepreka.

Stoga, ovim istraživanjem utvrđene potrebe i iskustva odgojno-obrazovnih djelatnika, djece/učenika migrantskoga porijekla i njihovih roditelja vodili su nas u oblikovanju ključnih smjernica za jačanje kapaciteta hrvatskoga obrazovnog sustava za odgoj i obrazovanje djece migrantskoga porijekla, koje je moguće grupirati u dvije skupine.

Prvu skupinu smjernica čine aktivnosti i mjere koje adresiraju neposredne potrebe odgojno-obrazovnih djelatnika, djece i njihovih roditelja, odnosno koje su usmjerene prema trenutačnome olakšavanju procesa odgoja i obrazovanja djece migrantskoga porijekla. To su:

1. *Osiguravati pravo na obrazovanje svoj djeci migrantskoga porijekla, neovisno o njihovoj pravnom statusu (tražitelji azila, djeca pod međunarodnom zaštitom, djeca bez pratinje, djeca koja su u Hrvatsku migrirala zbog spajanja obitelji i dr.)*

To znači da je prava djece pod međunarodnom zaštitom potrebno učiniti dostupnima svoj djeci migrantskoga porijekla koji ostvaruju pravo i obvezu odgoja i obrazovanja, uključujući pravo na sudjelovanje u programima ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, pripremnu i dodatnu nastavu, osiguravanje besplatnih udžbenika i školskoga pribora te financiranje dnevnoga boravka. U tu je svrhu potrebno ukloniti sve administrativne i druge prepreke koje otežavaju uživanje prava djeteta.

2. *Osiguravati pravo na pripremnu i dopunsku nastavu za učenje hrvatskoga jezika prema stvarnim potrebama djece/učenika migrantskoga porijekla*

To znači da je umjesto trenutnoga, fiksnoga broja sati (70 + 70 sati) važno omogućiti fleksibilno trajanje pripremne nastave prema procjeni stručnoga tima škole, uz uklanjanje dugotrajnih administrativnih procedura uključivanja u pripremnu nastavu. Uz to, dopunska nastava hrvatskoga jezika trebala bi biti dostupna barem godinu dana nakon završetka pripremne nastave, uz mogućnost produženja. Da bi to bilo moguće, potrebno je osigurati dovoljan broj kvalitetno pripremljenih učitelja i nastavnika hrvatskoga kao stranoga jezika, kojima prilike za razvoj kompetencija za poučavanje hrvatskoga kao stranoga jezika trebaju biti osiguravane tijekom njihova inicijalnoga obrazovanja te u programima stručnoga usavršavanja. Potreba za pripremnom i dopunskom nastavom za učenje hrvatskoga jezika bit će utoliko manja ukoliko se djeca uključuju u rani i predškolski odgoj i obrazovanje, što dodatno ukazuje na važnost osiguravanja pristupačnosti ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja djeci migrantskoga porijekla.

3. Uspostaviti inkluzivni model obrazovanja po uzoru na odgoj i obrazovanje djece/ učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama

To znači da je potrebno izraditi individualizirane planove podrške za djecu/učeni-ke migrantskoga porijekla, osobito ako ne vladaju hrvatskim jezikom na B1 razini, a koji bi uključivali uvođenje razumne prilagodbe odgojno-obrazovnoga procesa (sukladno univerzalnome dizajnu učenja i poučavanja). Da bi to bilo moguće, važno je u svakoj odgojno-obrazovnoj ustanovi, u suradnji s drugim ustanovama u lokalnoj zajednici, provesti diferenciranu i sveobuhvatnu procjenu psihosocijalnih i odgojno-obrazovnih potreba djece. Prilikom donošenja odluke o smještaju djeteta/učenika migrantskoga porijekla u pojedine odgojno-obrazovne skupine i razrede potrebno je osigurati preduvjete za omogućavanje socijalizacije i učenja jezika, umjesto isključivo-va prioritiziranja obrazovnoga statusa. Plan podrške trebao bi obavezno sadržavati i protokol kontinuiranoga i kulturno responsivnoga praćenja socijalno-emocional-noga i obrazovnoga napretka djeteta/učenika.

Uz navedeno, važno je osigurati široku dostupnost podrške kulturnih medijatora te softvera za prevođenje koji će olakšati komunikaciju s inojezičnim roditeljima i djecom/učenicima migrantskoga porijekla, uvijek kada za tim postoji potreba.

4. Uvrstiti satnicu za odgoj i obrazovanje djece/učenika migrantskoga porijekla i suradnju s njihovim roditeljima u zaduženja odgojno-obrazovnih djelatnika

To znači da je u vrtići i školski kurikulum te tjedna zaduženja odgojno-obra-zovnih djelatnika potrebno uključiti posebne radne sate za rad s djecom/učenicima migrantskoga porijekla, a osobito onima koji ne znaju ili nedovoljno znaju hrvatski jezik i njihovim roditeljima, kako ovaj važan segment podrške ne bi ovisio o posve-ćenosti i poštivnosti pojedinih odgojno-obrazovnih djelatnika.

5. Osigurati primjerene uvjete i financijska sredstva za uključivanje djece/učenika migrantskoga porijekla u odgojno-obrazovne ustanove

To znači da bi različiti dionici obrazovnoga sustava, od nacionalne, preko regionalne do lokalne razine, a osobito osnivači dječjih vrtića i škola, trebali omogućiti sufinan-ciranje programa i projekata namijenjenih aktivnostima i mjerama uključivanja djece/ učenika u odgojno-obrazovne ustanove te osigurati sredstva za sufinanciranje preko-vremenih sati odgojno-obrazovnih djelatnika koji ih provode. Ova preporuka također upućuje na poticanje partnerstava s udrugama i organizacijama civilnoga društva koje rade s migrantima, ali i na potrebu razmatranja mogućnosti uspostave nacionalnoga fonda za multijezične odgojno-obrazovne resurse i sadržaje. Osnivači odgojno-obrazov-nih ustanova trebali bi kontinuirano podržavati razvoj i provedbu programa podrške roditeljima migrantskoga porijekla (npr. tečajevi hrvatskoga jezika, informativne radi-onice o obrazovnome sustavu, uključivanje u odgojno-obrazovne aktivnosti škole ili dječjega vrtića) te osigurati prostorno-materijalne resurse za njihovu provedbu. Važno je osigurati mehanizam praćenja i evaluacije učinaka financiranih mjera, programa i aktivnosti, kako bi se osigurala njihova transparentnost i učinkovitost.

6. Propisati obvezu međuresorne suradnje sustava obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite na nacionalnoj i na lokalnim razinama radi planiranja i osiguravanja cjelovite podrške djeci/učenicima migrantskoga porijekla i članovima njihovih obitelji

To znači da je važno planirati vrijeme i modalitete međuresorne suradnje između odgojno- obrazovnoga, socijalnoga, zdravstvenoga i pravosudnoga sustava, radi pravovremenoga i primjerenoga odgovaranja na odgojno-obrazovne i socijalizacijske potrebe djece/učenika. Moguće je uspostaviti lokalne timove za podršku djeci migrantskoga porijekla, koji bi uključivali stručnjake iz svih relevantnih sektora i ustanova, ili razviti standardizirane protokole za razmjenu informacija i zajedničko planiranje podrške, a u tome je procesu važno stalno u fokusu imati dobrobit djece. Također se preporučuje usvajanje akcijskoga plana za integraciju djece i obitelji migrantskoga porijekla u društvo radi olakšavanja njihova uključivanja u lokalnu zajednicu i odgojno-obrazovne ustanove u općinama, gradovima i županijama u kojima za to postoji potreba. U takvim je planovima važno predvidjeti redovite susrete obitelji migrantskoga porijekla u prostorima knjižnice ili druge primjerene ustanove u lokalnoj zajednici radi poticanja njihove integracije, informiranja i druženja, što ima raznolike blagotvorne utjecaje na proces odgoja i obrazovanja njihove djece.

U drugu skupinu smjernica uvrštene su one koje za cilj imaju dugoročne promjene odgojno-obrazovnoga sustava radi jačanja njegove interkulturalnosti. U tome je kontekstu najprije važno osigurati relevantne podatke o različitim aspektima uključivanja djece/učenika migrantskoga porijekla u odgojno-obrazovni sustav, koji će služiti kao temelj za utvrđivanje potreba i planiranje, a potom usmjeriti potrebne resurse na adresiranje prepoznatih potreba. Stoga se preporučuje:

7. Revidirati nacionalne protokole prikupljanja podataka o djeci/učenicima migrantskoga porijekla u Republici Hrvatskoj

To znači da je potrebno u svim nadležnim sustavima ujednačiti termine kojima se označavaju različite skupine migranata te uvesti praćenje migrantskoga statusa djece/učenika u obrazovnome sustavu, radi planiranja resursa za pružanje podrške na temelju relevantnih podataka. Te je podatke nužno koristiti uz poštivanje GDPR-a, ali i uz omogućavanje dostupnosti podataka pojedinim županijama, gradovima i općinama. Moguće je uspostaviti međuresornu bazu podataka dostupnu odgojno-obrazovnim, socijalnim i zdravstvenim službama za koordinirano djelovanje ili uskladiti te usavršiti postojeće baze. Pri tome je osobito važno podatke koristiti za osiguravanje potrebnih resursa za uključivanje sve djece migrantskoga porijekla u sustav ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, radi omogućavanja njihove primjerene pripreme za osnovnoškolsko obrazovanje. U tome se procesu posebno preporučuje suradnja nadležnoga ministarstva s osnivačima odgojno-obrazovnih ustanova.

8. Uključiti interkulturene kompetencije u standarde kvalifikacija za odgojitelje, učitelje i nastavnike

To znači da je potrebno učiniti interkulturni odgoj i obrazovanje obveznim dijelom inicijalnoga obrazovanja svih odgojno-obrazovnih djelatnika, kroz studijske programe učiteljskih i nastavničkih fakulteta. Uz to, potrebno je propisati obvezu da se prilikom vrednovanja standarda zanimanja i kvalifikacija ovih profesija provjeri jesu li standardi eksplicitno uključili interkulturene kompetencije kao obvezan skup kompetencija i pripadajućih skupova ishoda učenja.

9. Osigurati mogućnost kontinuiranoga i sustavnoga stručnog usavršavanja u području interkulturnoga odgoja i obrazovanja

To znači da odgojno-obrazovni djelatnici na godišnjoj osnovi trebaju imati priliku sudjelovati u programima stručnoga usavršavanja koji će pridonijeti promjenama odgojno-obrazovnih praksi u smjeru njihove veće uključivosti i pravednosti. Ti programi trebaju biti temeljeni na participativnim metodama, profesionalnome iskustvu učitelja i nastavnika te usmjereni na posredovanje praktičnih pedagoških alata za interkulturni odgoj i obrazovanje. Osim organiziranja programa stručnoga usavršavanja uživo, u tu se svrhu mogu koristiti i digitalne platforme (poput CARNET-a i Ettaedu-a) čime se osigurava veća dostupnost programa svim odgojno-obrazovnim djelatnicima, neovisno o njihovoj geografskoj lokaciji. Visoku razinu kvalitete i dostupnosti ovakvih programa bilo bi moguće osigurati uz podršku Agencije za odgoj i obrazovanje odnosno uspostavom nacionalnoga savjetnika za praćenje odgoja i obrazovanja djece/učenika migrantskoga porijekla. Uz to, važno je osigurati programe stručnog usavršavanja za učitelje i nastavnike hrvatskoga jezika koji poučavaju hrvatski kao strani jezik.

10. Osnažiti upravljačke, organizacijske i stručne kapacitete odgojno-obrazovnih ustanova za provedbu interkulturnoga odgoja i obrazovanja

To uključuje izradu akcijskih planova i godišnjih planova rada, provođenje kontinuirane samoevaluacije i korištenje potencijala mentorske podrške i zajednica učenja, sve s ciljem stvaranja institucionalnoga okruženja koje promiče interkulturene vrijednosti. Predlaže se da u svakoj regiji najmanje jedna ustanova (škola i/ili dječji vrtić) koja svojim djelovanjem predstavlja primjer izvrsne interkulturene prakse postane centar podrške drugim odgojno-obrazovnim ustanovama za uključivanje djece/učenika migrantskoga porijekla u odgojno-obrazovni proces.

Planiranje i provedba odgojno-obrazovnoga procesa trebaju se temeljiti na holističkome i participativnome pristupu, koji uključuje:

- aktivno uključivanje djece/učenika i njihovih roditelja u donošenje odluka koje ih se tiču i
- uvažavanje perspektive i profesionalnoga iskustva odgojno-obrazovnih djelatnika.

Zbog učestalo isticane preopterećenosti djelatnika administrativnim i drugim obvezama, ovaj aspekt profesionalnoga djelovanja često ostaje zanemaren. Stoga su promjene u tome smjeru moguće jedino kroz sinergijsko djelovanje svih dionika obrazovnoga sustava. Primjerice, prepoznate potrebe za pružanjem podrške roditeljima djece migrantskog podrijetla te razvojem i provedbom programa vršnjačke podrške učenicima migranata ne mogu se ostvariti bez sustavnoga jačanja upravljačkih, organizacijskih i stručnih kapaciteta odgojno-obrazovnih ustanova. U suprotnome, ove inicijative riskiraju da ostanu na razini neostvarenih želja.

11. Sustavno razvijati uključive odnose domicilnoga stanovništva prema djeci i roditeljima migrantskoga podrijetla

U sklopu građanskoga odgoja i obrazovanja, na razini svakoga dječjeg vrtića i škole, potrebno je osigurati interkulture odgojno-obrazovne sadržaje koji promiču:

- međusobno poštovanje i razumijevanje među djecom/učenicima različitoga kulturnog i jezičnog porijekla
- aktivno uključivanje djece/učenika migrantskoga podrijetla u odgojno-obrazovne aktivnosti, programe vršnjačke podrške i zajednice učenja
- osvještavanje i edukaciju roditelja domicilne djece o izazovima i potrebama djece migrantskoga porijekla, kroz radionice, zajedničke projekte i suradnju s lokalnom zajednicom.

Takvi sadržaji trebaju biti integrirani u:

- vrtićke/školske kurikulare i izvannastavne aktivnosti
- vrtićke/školske projekte i tematske dane
- komunikaciju s roditeljima putem informativnih materijala, susreta i zajedničkih inicijativa.

Cilj je stvaranje inkluzivnoga institucijskoga ozračja koje potiče solidarnost, empatiju i aktivno građanstvo, te doprinosi društvenoj koheziji i uspješnoj integraciji djece migrantskoga podrijetla u odgojno-obrazovnu ustanovu, ali i hrvatsko društvo. Tako se ostvaruju mogućnosti jednakih obrazovnih šansi svoj djeci/učenicima u nepovoljnom položaju.

Jasno je da predložene smjernice iziskuju sinergijsko djelovanje nacionalnih tijela i jedinica regionalne i lokalne samouprave kojima je svrha kreiranje uvjeta za njihovu lakšu implementaciju. Ipak, i u okvirima postojeće zakonske regulative odgojno-obrazovne ustanove mogu podržati uključivanje djece/učenika migrantskoga porijekla, što ponajviše ovisi o pedagoškim i odgojno-obrazovnim praksama svakoga djelatnika obrazovnoga sustava.